

ודע לרוץ?
— "יודע."
— "א, נו, נתחרה."
— "לא רוצה."

— "למה?"
— "אז כדורגל."
— "לא מתחשק לי."
— "גם אתמול לא התחשק לך."
— "מחר."
— "אבל זה מה שאמרת אתמול."
— "מצטער מאוד, קוליה."
— "נו, לא צריך להצטער, אבל אתה כזה גורא..."
— "כזה איזה אני, קוליה?"
— "נו, כזה..."
— "תגיד, תגיד, קוליה."

— "נו, הבלים... באמת הבלים... אני כך סתם..."
קוליה כמו גרע מלפגוע בי, אך דווקא רתיעתו והחלל שהותירו בי משפטיו המבוררים וההססנים מדעת, מילאני סקרנות חרדה. אם יש דעה בעולם שנחשבת בעיני ברע זה, של קוליה היא. כמה יפה וחזק הוא, ומחובר, בן בית. יחסו אלי הוא תערובת של הערצה לגיבור ההרפתקאות השחורות שציבען ניטל מעיניו, ושל פטרונות חומלת, שמקורה בחלחולות שסיפורי ליחלח את עיני אמו, ובמקצת גם את עיניו. חמלתו הוותיקנית, המפנקת, המיסה בי קרחו-נים בסביבת הלב, אבל פטרונותו עלבה. כור, ממילא היה מקומי על ההדום, ואני לא אהבתי לשמש הדום. מור, אבל טוב לבו, דווקא הוא הגביה בעיני את כיסאו. אם בגלל שביקש להיטיב עמי ואם מפני שרצה ליהנות מזכויות מארח ובן-המקום, תמיד מצאתי עצמי רתום לעגלת תוכ-ניותיו. כשהציגני היה מספר לחבריו — ותמיד בהתלהבות יתרה — מעשים שהיו ולא היו בי, מושחם בצבעי גבורה ואגב כך מתפאר בי כבעל-בית ברכושו. לשמע סיפורי שקלח מפיו, היו רחמי נכמרים עלי, אך אשקר אם אכחיש, שלא הפקתי הנאה מזה שבהיות קרבו. חבריו היו נאבקים עימו על זכותם להתחלק בור ובחדש שמקורב בא, אלא שקוליה היטיב לשמור על קנינו. לרצוני לא שאל, גם לא היו בי רצונות משלי, אך אפילו כן, גם אז, יש לשער, לא הייתי מעו להמרות את פיו. הוא היה בנו של מזכיר המפלגה בעיירה הקטנה והבוצית הזאת, שבתיה השחוחים העלו על הדעת מצבות של עץ שחור וזקן. ביום השני למסע מצאנו פתע את קרונו מנותק מן הרכבת. היא המשיכה בדרכה אל העולם הגדול, ואותנו שכחה, פשוט שכחה בעיירת-הביצה הזאת. אביו היה הממונה עלינו, וכך גם היכרתי את קוליה. היה זה אוקראיני גבה-קומה וגא בשפמו נוסח "בוריוני" שבשורותיו נלחם. את חתך החרב בלחיו נשא בהבלטה, כמו עיטור. שלא כרגיל אצל בעלי-מום למיניהם, הוא לא נהג להסוות. אפשר שבאמת אין זה נאה לומר לאדם את מומו בפניו, אבל הוא אהב לספר על מומו שבפניו. בשעת שיחה היה מצדד ראשו, חושף את החתך מלוא אורכו ויפיו הגברי ודחוק לתוך עיניו, שלא תטעה, חלילה, ושחזר מייד עם מי יש לך פה עסק. אמו של קוליה היא יהודיה. אבי אומר שעל פי ההלכה הוא יהודי. כשאני שואלו מיהו — יהודי או אוקראיני, הוא משיב לי: סובייטי. שלא כחבריו, הוא מבכר את הרוסית על פני האוקראינית, אבל לכעוס הוא כועס רק כאשר מדברים עם אמו יידיש. כששואלים אותו מדוע, הוא משיב 'מפני שאיני מבין את השפה הזאת, ובכלל...'. גם אני מחליט להיות סובייטי, להיות כקוליה, אלא שקוליה הוא ילד, ואני לעולם לא עוד אשוב להיות ילד, גם אם אתחרה בו, גם אם ארוץ ואשיגהו, או איטיב לשחק ממנו כדורגל. מישהו כרת את רגלי, גדע את ידי, ואף כי הן משמשות אותי לצרכי — לא עוד שלי הן, איש וקן אני ורק פני פני ילד. חלומותי שחורים ואדיר-מים, תמיד מאוכלסים עכברים וכיכר לחם בצואה. מה שלא אכלתי בהקיץ, אני בולע בחלום. לעיתים, פרשים מסתערים עלי מארבע רוחות שמיים, כורתים את ראשי, ולעיתים אני הוא הפרש, מניף חרב ארוכה ושוחתת על צוואריהם של לגיונות שלמים: כורת וכורת וכורת! לפעמים אני רואה את כל הראשים הללו צפים בנהר של דם, שפרות מרוות בו צמאונן. בשעת השתייה הן מצלצלות בזוגיהן, וצלצול זה ממלא את כולי תענוגות זרים. לילה לילה אני מקיץ בצעקות: 'קדימה! אש! על האויב, הורא! ומישהו תמיד מקיץ עימי, נבהל, אחר כך מיסרני: — 'חול ככר, למען השם. תן לישון!'

אחרי יקיצה מעין זאת ושלא לשוב ולהירדם, אני שוכב על גבי ונאבק עם מלאך השינה. כשהוא מתגבר עלי ומנסה להטביע אותי במימי התרדמה, אני קורע בכוח את העפע-פיים, להשאירם פקוחים לרווחה; גבי על מחצלת הקש, עיני באפלת הדי הסמיכה, אני מקשיב לקולות הלילה והחלבים. גם בהקיץ איני יודע שלווח. העצמים מרקדים סביבי, עוקרים ממקומם ומתערבלים כבקליידוסקופ. בני אדם שזה עתה הילכו לקראתי, צונחים לפתע זמומים כאב-נים, בתים ממריאים כציפורים של אש, ואילנות עוקרים מן השדרות, פוסעים חבושי קסדות או אגדים צחורים וספוגי דם. רבים מהם צולעים ונעורים בקביים. מראה אחד, אני זוכר, היה חוזר וחוזר על עצמו: הגג נפער וגוף פלדה בורק-אש היה צולל, כשחוד חרטומו אלי. ברגעים שכאלה אני טומן את ראשי בכפותי, לוחץ חזק על הרקות, עד שמבפנים, מתוך מערות אוני, עלה מין זמום כשל רעש יש בקונכייה. כל נקישת אי-צפויה של מתכת, או של גלגל אופניים מתפוצץ. פתאום היו מכווצים, בלי משים, את

* ממפקדיו הבכירים של הצבא האדום.

שני קטעים מתוך ספר בכתובים

כתפי, ולעיתים אף הייתי מתכופף, מבקש להיבלע באדמה. החיים מתחת לאדמה נראו בטוחים יותר מאשר עליה. בדמינוי בניתי ערים תת-קרקעיות, שאיש מלבדי לא ידע מבואותיהן. אברים פרודים מהגוף, בצידי דרכים או בהרי-סות בתים, היו צפים לנגדי — בחלום כבהקיץ — עד שלפעמים, בהושיט לי אדם ידו, הייתי רואה אותה בנפרד, בלתי שייכת לגוף אלו היא מחוברת. יש שחלמתי על גפי אני, כשהם מפורזים בשדה ואני רוכן ומלקטם אחד לאחד. פחד ממין חדש השתלט עלי: פחד מפני שיבת הפחדים. פעם, כשסיפרתי על כך לקוליה, עצר מלכת, התבונן ממוש-כות בפני, כשעיניו מחפשות בהן משהו, ולבסוף הפטיר: — "אתה משוגע! בחיי שאתה משוגע! מוטב שנתחרה בריצה."

בלי אות מוסכם ויגך ראשון מן המקום, כבורח מפני משהו. נכנסה השנאה לרגלי ואני שטפתי על פניו, שטוף וררץ עד למורד הנחל. קולו ניסה לעצרוני, אבל כאשר הגיע אלי, עיף ומתנשף, כבר היו פני שטופים במים, מוארים בת צחוק רעה של מנצח.

— "נו, מה, ילד, רוצה להתחרות?"
— "רצת כשד משוגע," אמר קוליה.
— "אני באמת משוגע, כמו שאמרת."
— "נו, הבלים... באמת הבלים... אני כך סתם... לא באמת."
— "באמת הבלים... כבר שכחתי."
— "בשמונה גלך ל'בית-העם', ערב ריקודים," אמר קוליה, "גלך?"
— "מובן שגלך,"
... הופ-הופ! טרחת-טרח! — רצפת 'בית-העם' חורקת-גאנקת תחת מירקע רגליים שיכורות, המקפצות פה לילה

גם הלילה, כבכל הלילות

בן-ציון תומר

לילה לקול מפוחית, קול צחוק, קול בלאייקות; מעוף צמה, שמלות מתנפחות כצפרדע. ריחוף קליל של רגל יחפה, תנופה של רגל ממוגפת הנוקשת כפטיש על רצפת האש והשמחה: היי-הופ! היי-הופ! טרחת-טח!

גבורי עמל הננו והלב גאה, שמת בקרמלין יושב לו סטלין ואותנו משבח... היי-היי! הופ! הופ! הופ!

הבריגדה של סטפנוב לך נשבעת, המנהיג, מאמץ כפול נשקיע ואת אמריקה נשיג... היי-הופ! טרחת-טח!

הבורזוי לוטש עיניים אל גננו הרווח, הבורזוי חורק שיניים, נקדמנו ברובה. היי-הופ! היי-הופ!

כמכושפים אנו צופים בהם מבעד לזוגיות. רגליה של קוליה רוטטות כרגליו של סיח. — "בוא ניכנס," אומר הוא. — "היכנס, אתה, אני אשאר כאן." — "מתביש?" — "לא, אבל... פשוט לא מתחשק לי."

הוא נכנס ואני ישרא לצפות בהם מבעד לזוגיות. תמיד מבעד לזוגיות. היי-הופ! היי-הופ! מנקשים בפנים גם מגפיו של קוליה. בת זוגו — נער בן גילו. גם רגלי אני מנסה להתרומם, להקיש לפי הקצב, ושוקעת בבוץ שהותיר גשם הערביים הפתאומי. רסיסי ירח מפנינים בשלוליות המיים. קולות ערבה וצפרדעים מקרקרות בביצות ורחש רוח מסכ-סכת בעלים, נתערבבו בהדי היי-הופ, שהלכו וגוועו ככל שהירחקתי אל תוך האפלה, ששירת יחיד, עדינה להפליא, מלווה במפוחית-יד, מוגגה את אימתה:

אָח באחו, שם באחו, הירוק וצח מטל. אָח בא-א-חו, שם בא-א-חו החיילי כרע, נפל.

השורה האחרונה שבשיר קילקלה לי בבת אחת את ההרגשה המפוייסת — על אף הכול — שבערב הזה. מראות לא רחוקים נטענו חיות איומה למגע זירמן של שלוש מלים פשוטות ולא חשובות ביותר. הערב, נשבעתי לעצמי קודם לכן, לא אקרע את שנתם של ישיני ביתי ועתה כעסתי על הזמר וניסיתי בכל כוחי להשכיח מליבי את המלים. זה

לא היה קשה, אבל כששכבתי על המחצלת בחדרנו הקטן, כשעיני בחרכי התריסים הבלתי מתמגפים, ראיתי את הרבות-הירה הנדחקים דרכם ויוצאים במחול אילם לאורך הקיר, כשהם מצטלבים ונפרדים כבדו-קרב. תמיד קרבות, מרצפת החימר, מבעד למחצלת, נישא כפור לח ומצמר. מחנות-מחנות של פשפשים הגיחו מן הסדקים ויצאו למלוח-מות הלילה. תמיד מלחמות. פציץ-פציץ, משמיע גופם כשאני מקרב אליהם גפרור בוער. כל חלל הוא גרמני אחד פחות. יותר מדי פשפשים, יותר מדי גרמנים. בהקיץ לא אוכל לכולם, אולי בחלום. בהזיית-נקמתי הצלחתי להחיק ממקומם את קרחוני הקוטב הצפוני ולכסות בהם את מפת גרמניה. בפני היה חליל קסמים והקרחונים הלכו אחרי כמו העכברים באגדה. כשהגענו אל גבול צרפת, חדלתי לנגן והקרחונים נעצרו באחת. על כל גרמני, שאיכשהו עלה בידו להימלט עטו עשרה דובים לבנים. הן, מתיקות הדם, הנקמה, כשהיו נטחנים בשיניהם הגדולות! כל היהודים הוזהרו בעוד מועד ונצטוו להמתין על גג ביתם, עד למחן האות. והאות: מרבדי עננים קטנים, כשמפול ענן משתלשל לו חבל. אחו היהודי בחבל וטיפס על מרבד הענן. כשעלו כל היהודים, באה רוח גדולה וכל העננים יצאו במסע מהיר לארץ-ישראל. מטוסים אחדים ניסו לרדוף אחריהם, אולם אז פנתה הרוח כנגדם, המטוסים הסתחררו, פגעו זה בזה, אחר צללו כלפידיים בוערים, צלול והתנפץ אל סלעי המוח הלבן. הן, זיקוקי השמחה המאירים לפתע את מחילות דמן המאויים, הנחנק, לאור הנר, בחדרה הקטן שבעליית הגג, סיפרה לי פעם סבתה שכך, לערך, יגאל השם יתברך את עמו המנופץ.

— "אבל סבתה, מה יהיה על אלה, שלא יוכלו לטפס בעצמם על החבל?"

— "המלאך יעזור להם, בכל ענן ינהג מלאך אלוהים." כלאסטרטג ותיק ומנוסה, תמיד היו בפיה תשובות הגיוניות בתכלית לכול קושיות של טקטיקה ותיכנון, גם כשדובו במבצעים על-הגיוניים בתכלית.

מחשבה אחת, טורדנית כקוציה של סוס צוהל, פצעה את שמחת-נקמתי, כאשר בפיתחו של בית גרמני אחד, שעמדתו לקברו תחת קרחון ענק, השגחתי פתע בילדה קטנה, מליטה מפחד את עיניה. ניסיתי לשכנע את עצמי, שהיא גרמנית ולכן מגיע לה, אולם לספקות שבילי-מחותרת ניסתרים להגיח אל מיבצרי בטחונך. לבסוף פסחתי על הבעיה על-ידי שפסחתי על הבית. אבל כשנירדמתי, היא עוד ניסתה לרדוף אחרי יודיה, שקודם לכן גונגו על העיניים, היו פיתאום ליער קלשונות, ואני בצעקות 'הור-רא!', שוטף את האוייב. גם הלילה, כבכול הלילות, התחננה אחותי: 'חול ככר' למען השם, תן לישון! ואני, שלא לשוב ולהירדם, שריתי ושריתי עם מלאך השינה, שקם עלי להטביעני במימי הצועקים. אבל גם הלילה, כבכול הלילות, מישהו צעק עלי: 'תן לישון!'

צירי פרידה

מחקתי ראשו בבקבוק והוא כרע-נפל בין רגליה. היא קישתה את ידיה הגרומות, עגבה אותן על עורפי, ואמרה: "עכשיו אתה הפרש שלי."

הצמידה את פי אל ראשה הקרח, בשרה ניבקע תחתי ואני הלום, דהרתי אל תוכו. פתאום ניערה אותי מעליה ושעטה, צוחקת, לעבר הנהר. כשרכנה לטבול השגתיה, תמה אף ראשה צימח שיער לפתע, ופניה פני ניקודם בצחוקה. "לד! ילד!"

אני מושך בצמתה ושוב היא על גבה, נעה תחתי כמו קרקעית של נחל.

קול בכי, קול צחוק ומערת ביטנה נפערת ואני דוהר בה ודוהר. פרש של אש על אישה של מים. ואז בא המוות, כי לא הייתי עוד.

מישהו טילטל וטילטל את ראשי, קטר שרק וקול מוכן צעק את שמי אל תוך מערת אווני.

"בשר! בשר! מחלקים בשר!" ובבת אחת קמתי לתחית.

"שמעת?"
"כן."
"ניסיתי להעיר אותך."
"כן, ישנתי."
"שתית הרבה?"
"שאל סטפק."
"מה? ... הן, הרבה. הרבה מאוד."
"ניבלת את הפה."
"אני? מתי?"
"כשיישנת. שמע, גודף ממך איזה ריח גורא... של... של חרוב פורה."

"קח את הבשר שלי!" צעקתי לסטפק ורצתי כרוצח אל בית-השימוש, למחות את עקבות הפשע שדבקו אל ירכי. בערב נכנסה לניקודם ובידיה בקבוק יין, עיניה הפראיות לחות. "שייהיה לך מתוק ממני," אמרה ומשכה באפה.

למחרת עמדה להינשא לזקן שלה ואני להפליג. קודם לכן, ליד המזורה שהדליקו לכבודי, צבטה את ירכי, הסמיכה את פיה אל אווני ואמרה, שחבל-חבל-חבל שאני נוסע ושחסרות לי כמה שנים. עיני נחו על שדיה והיא שמה את אצבעה על פיה, רומזת שאשתוק.